

Ilan Pappé, *Etničko čišćenje u Palestini*. Sarajevo: Bookline, 2008, 346 str.

Historijski revizionizam je potreban i pohvalan ukoliko mu je polazište čisto od ideoloških koncepata, odnosno, ukoliko se revizijom nastoji što bliže prikučiti historijskoj istini snagom nove argumentacije. Sve ostalo, kada je revizija u pitanju, nalazi se pod velikim znakom pitanja, a težnje revizionista neminovno postaju, kako naučno tako i moralno, upitne. Izraelski historičar Ilan Pappé, profesor na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Haifi, spada u grupu naučnika koji svojim revizionističkim stavom pokušava otrgnuti od zaborava veoma značajne događaje koji su snažno oblikovali odnose Palestinaca i Jevreja, a sve zbog boljeg razumijevanja sadašnjeg stanja na Bliskom istoku i odnosa između ova dva naroda koji nerijetko dominiraju svjetskom političkom scenom. Dobro je što Pappé nije jedini izraelski historičar koji je svoja naučna istraživanja ovako postavio već pripada grupi *Novih historičara*, izraelskim mlađim naučnicima koji nastoje prikazati činjenice o nastanku države Izrael onakvima kakve one doista jesu. Ipak, Pappéov revizionizam je bitan prvenstveno za izraelsku historiografiju koja stoji na stanovištu dijametralno suprotnom od njegovog i tu on, zapravo, treba polučiti rezultate, jer veći dio svjetske javnosti već sada uvažava, uvjetno rečeno, *palestinsku verziju priče*. Njegov stav je da su Jevreji 1948. godine sistematski i prema dobro razrađenom planu izvršili etničko čišćenje Palestine.

Kraj Mandatne uprave u Palestini (15. 5. 1948.) označio je nastanak države Izrael. Autor daje hronološki slijed događanja od decembra 1947. do novembra 1948. godine i prikazuje plan (*plan Dalet*), koji je konačno uobličen 10. 3. 1948. u famoznoj Crvenoj kući u Tel Avivu, kojim je bila zapečaćena sudbina Palestinaca. Njih je trebalo, kako to pokazuje Pappé, protjerati sa područja buduće države Izrael, a njihovu imovinu konfiskovati (Jevreji su na kraju Mandatne uprave imali samo 5,8% zemlje u Palestini što im je predstavljalo ogroman problem). Zbog toga autor za događaje iz 1948. godine preuzima termin iz arapske historiografije *Nakba* (golgota, katastrofa) opisujući ono šta se dogodilo Palestincima. Vrlo jasno, pak, u posebnom poglavlju, pojašnjava kako je sjećanje na Nakbu u Izraelu sistematski uništavano (Memoricid Nakbe) i da je prošlost brisana žestinom koja zaprepašćuje. Na mjestima uništenih palestinskih sela nicali su rekreativni kompleksi, šume, jevrejska nase-

lja, mijenjana su imena naselja. Džamije su postajale restorani, trgovine ili kulturne ustanove. Izmišljeni su novi narativi u kojima nije bilo niti pomena arapskog prisustva već se govorilo o kontinuitetu jevrejskog prisustva na određenom području.

Veoma često autor komparira srpski agresivni politički program koji je bio glavni faktor dešavanja na prostoru bivše Jugoslavije sa izraelskim planom etničkog čišćenja iz 1948. godine. Koliko god bilo činjeničnih nedostataka u autorovom govoru o *jugoslavenskom slučaju* toliko postoji i sličnosti. Ipak, ta sličnost ne dolazi zbog *preslikavanja* vojno-političke doktrine već, naprosto, zbog toga što se etničko čišćenje takvom metodom koju su koristili i Jevreji vrlo efikasno vršilo, a nažalost i dalje vrši diljem planete. Takve metode su, dapače, koristili osvajači od kada je svijeta, jer su jednostavne i učinkovite. Možda je npr. velikosrpskoj politici bliža bengurionska (David Ben Gurion) politika prihvatanja svega, svakog dogovora, a suštinski se radi protiv toga i sprovode vlastite zamisli (62-63). Poznata je Ben Gurionova izreka da su “naši (jevrejski op. a. A. M.) neprijatelji arapski seljani” (124). Jednostavno rečeno, demografski problem je, po njemu, bio ključ rješenja.

Posebna vrijednost knjige je temeljito i sveobuhvatno dokazivanje pogroma nad Palestincima koje je autor iznjedrio istražujući u cionističkim arhivima. Vrlo plastično je opisao masakre u selima Deir Yassin, Sirin, Ayn Al-Zaytun, Qubaybe, Tantura itd., koje su izvršili pripadnici jevrejskih vojnih organizacija (Hagana, Irgun, Stern) kao i načine na koje su masakri izvršeni. Između 30. 3. i 15. 5. 1948. zauzeto je oko 200 palestinskih sela iz kojih je stanovništvo protjerano. Interesantno je da su 1948. godine Druzi i Čerkezi stupili u pakt sa Jevrejima radi vlastitog opstanka, a kasnije su činili jezgro izraelske granične policije prema Palestincima (159-160). Pape snažno negativizira i ulogu jordanskog kralja Abdullaha koji je imao tajni dogovor sa Jevrejima o međusobnoj podjeli Palestine 80% - 20%. Također, ruši mit o arapskoj prijatnji i bilo kakvom smislenom napadačkom planu koji je postojao protiv Jevreja. Isto tako nam je ponuđena slika licemjerne britanske politike jer su “Britanci stajali po strani i *štitili sebe*” (171.). Doista, do 15. 5. 1948, kada je okončana Mandatna uprava koju su vodili Britanci, niko nije ništa učinio za Palestince. Tek su Amerikanci naknadno konstatairali da podjela Palestine, koju je UN usvojio 29. 11. 1947. godine u vidu Rezolucije 181 nije održiva opcija (168-9).

Godina 1948. je za svjetsku modernu historiju veoma značajna iz nekoliko razloga. Jedan od njih je, svakako, nastanak države Izrael, koja je u proteklih šezdeset godina skoro neprestano bila u žiži svjetske politike i globalnih vojno-političkih procesa. Knjiga *Etničko čišćenje u Palestini* autora Ilan Papea izvanredan je svjedok tog vremena i tadašnjih događaja koji, zbog snage koju su posjedovali, oslikavaju i oblikuju našu današnju zbilju. No, pored gorčine koju čovjek osjeća čitajući o neljudskoj međunarodnoj politici, masakrima nad nedužnim civilima ili sistemati-

skom protjerivanju i ubijanju čitatelj može osjetiti i zadovoljstvo: kristalno jasnim i nepobitnim izlaganjem, autor nije dao da historijska istina padne u zaborav. Uzimajući u obzir koju je temu obradio ne ostaje ništa drugo nego reći – još uvijek ima hrabrih znanstvenika! ■

Admir Mulaosmanović

Mustafa Imamović, *Knjige i zbivanja*. Sarajevo: Magistrat, 2008, 746 str.

Od sredine 1960-ih, kada je počeo objavljivati prve naučne tekstove, Mustafa Imamović je strpljivo gradio svoju naučnu karijeru. Pri tome je njegov naučni interes od početka bio veoma širok. Iz knjige koju imamo pred sobom možemo vidjeti kako se taj interes nije nikada ograničavao na historiju Bosne i Hercegovine, čak se nije ograničavao samo na historiju u užem smislu te riječi, s obzirom da ćemo ovdje pronaći njegove prikaze knjiga iz historije književnosti, kulture, pojedinih vjerskih zajednica, pravne historije, različitih tema svjetske historije i tako dalje. No, njegovi prikazi nisu puke informacije o knjigama ili događajima, nego su to vrlo često prave male studije o temama kojima se bave knjige o kojima piše. U mnogim tekstovima Imamović je otvarao metodološka pitanja toliko nužna u našoj nauci, pri čemu je uspostavljao i metodološke okvire koje bi valjalo i danas u mnogim slučajevima slijediti. Njegovo zalaganje za precizno definiranje pojmova o kojima se u historijskoj nauci barata aktualno je i dan danas (na primjer tekst pod nazivom *Nekoliko metodoloških napomena za istraživački pristup Mladost Bosni*, str. 209-214).

Iz tekstova objavljenih u ovoj knjizi uočavamo Imamovićev jako izraženi smisao za sintezu. Prije njega takav dar je u historiografiji u Bosni i Hercegovini možda imao jedino Muhamed Hadžijahić. Taj svoj smisao za sintezu on je izgrađivao baveći se raznim temama, pri tome često ukazujući na historiografska dostignuća u drugim historiografijama. Kada danas čitamo njegov tekst o knjigama američkog senatora Vilijama Fulbrajta (str. 63-76) vidimo kako se mnoge od tih teorija mogu primjenjivati u današnjim historiografskim, ali i politološkim istraživanjima. Pojmovi poput *arogancija sile* i *fatalni sudar*, koje je uveo Vilijam Fulbrajt, a koji se definiraju kao “tendencija velikih nacija da izjednače silu sa vrlinom” (arogancija sile) i kao “fatalni sudar bogatih i jakih sa siromašnim i slabim” koji obilježava sukob tradicionalnih siromašnih društava sa, prije svega američkim, ekonomskim i kulturnim ek-